

СТАВЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТА МІСЬКИХ УЧНІВ СЕРЕДНІХ ТА СТАРШИХ КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ

Гордійчук В. І.

Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»

Анотація. Враховуючи певні розбіжності в умовах роботи, режимі міських і сільських шкіл, рівні фізичної підготовленості учнів, виникає необхідність вивчення ставлення сільських та міських учнів до занять фізичними вправами. Це дозволить сформувати певну стратегію оптимізації рухової активності сільських школярів. За результатами анкетування встановлено, що рівень мотивації до уроку фізичного виховання є суттєво нижчий у сільських дітей у порівнянні з міськими. Основним мотивом до занять на уроках з фізичного виховання у сільських школярів є «бажання підвищити свою фізичну підготовку» та «бажання поліпшити своє здоров'я».

Ключові слова: здоров'я, сільські учні, мотивація, фізичні вправи.

Аннотация. Гордійчук В. И. Отношение сельских и городских учеников средних и старших классов к занятиям физическими упражнениями. Учитывая определенную разницу в условиях работы, режиме городских и сельских школ, уровне физической подготовленности учеников, возникает необходимость изучения отношения сельских и городских учеников к занятиям физическими упражнениями. Это позволит сформировать определенную стратегию оптимизации двигательной активности сельских школьников. По результатам анкетирования установлено, что уровень мотивации к уроку физического воспитания существенно ниже у сельских детей, по сравнению с городскими. Основным мотивом к занятиям на уроках физического воспитания у сельских школьников является «желание повысить свою физическую подготовку» и «желание улучшить свое здоровье».

Ключевые слова: здоровье, сельские ученики, мотивация, физические упражнения.

Abstract. Gordiychuk V. Attitude of rural and city students of middle and senior classes is toward engaged in physical exercises. Taking into account certain disagreements in the conditions of work, mode of city and rural schools, level of physical preparedness of students, there is a necessity of study of relation of rural and city students to engage in physical exercises. It will allow forming certain strategy of optimization of motive activity of rural pupils. It is set because of questionnaire, that the level of motivation to the lesson of physical education substantially below for rural children, as compared to city. By basic reason to employments on lessons from physical education rural pupils have a «desire to promote the physical preparation» and «desire to improve the health».

Key words: health, rural students, motivation, physical exercises.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

На сучасному етапі досить гостро постає проблема здоров'я нації. Значного занепокоєння викликає стан здоров'я школярів, в тому числі й сільських [9]. Дослідженнями ряду вчених встановлені певні особливості фізичного та рухового розвитку сільських школярів [2; 3; 11; 14; 20]. Проте проблема визначення рівня мотивації до занять фізичними вправами в учнів міських та сільських шкіл практично не висвітлені науковцями. Дослідження проблеми формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами допоможе розробити навчальні програми, які враховували б певну стратегію оптимізації рухової активності сільських школярів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Н. Денисенко [10], В. Сутула [19] вважають, що однією з основних соціально-педагогічних проблем, від вирішення якої багато в чому залежить не лише здоров'я і благополуччя конкретної людини, але й суспільства в цілому, є формування в дітей та підлітків навичок здорового, фізично активного способу життя.

Виникненню в учнів стійкого інтересу до фізично активного способу життя, на думку вчених [5; 7; 19; 21], сприяють належним чином організовані уроки фізичної культури, різноманітні фізкультурно-оздоровчі заходи, які проводяться в школі, а також залучення школярів до самостійної організації та проведення фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчаль-

ного дня.

У своїх дослідженнях науковці [4] відмічають, що переважна більшість учнів (87,3 %) добре знають, що активний рух сприяє гармонійному фізичному розвитку людини, попереджує виникнення хронічних хвороб серця, гіпертонії, неврозів, артритів, сколіозу, ожиріння та інших захворювань, але в процесі навчання учнів у школі спостерігається тенденція зниження їх інтересу до занять фізичною культурою. Виникає потреба більш досконалого вивчення питання ставлення учнів до занять фізичними вправами, зокрема сільських.

Мета дослідження: вивчити та проаналізувати особливості ставлення учнів середніх і старших класів сільських та міських загальноосвітніх шкіл до занять фізичними вправами.

Завдання дослідження:

1. Теоретичний аналізу стану і проблеми розвитку фізичного виховання в міських і сільських загальноосвітніх школах.

2. Емпіричне дослідження проблеми мотивації до занять фізичними вправами у сільських та міських школярів середніх і старших класів.

Методи та організація досліджень: Для визначення рівня ставлення учнів до уроку фізичного виховання та фізичних навантажень, загальної обізнаності в галузі фізичної культури нами було проведено анкетування, яке передбачило ряд питань, які увійшли до класичних опитувальників. Було проанкетовано 1487 осіб: з них 243 хлопців і 232 дівчини 5–11 класів, які навчаються в міських ЗОШ, 507 хлопців і 505 дівчат 5–11 класів, які навчаються у сільських школах.

Усі школярі були проанкетовані з використанням спеціально розробленої анкети «Медико-соціального обстеження учнів 5–11-х класів». Після збору анкет була проведена статистична обробка матеріалу. В анкеті були використані ряд питань, які апробовані у сфері фізичного виховання і широко використовуються рядом фахівців [1; 8; 12; 13; 17; 18]. Зокрема, в даній публікації ми аналізуємо відповіді респондентів на питання: «Чи подобаються вам уроки фізичного виховання?», «Оцініть ваш інтерес до уроку фізичного виховання у школі», «З якою метою ви йдете на уроки фізичного виховання?».

Результати дослідження та їх обговорення. Визначальним у будь-якій діяльності людини є рівень сформованості мотивації. Основу мотиваційної сфери становить усвідомлення потреб, що проявляються у формі інтересів, бажань, прагнень та цілей. Фізична культура, задовольняючи певні потреби людини, стає для неї особистісно значущою, набуває значення цінності, виступає мотивом і метою її діяльності. З'являється позитивне, ціннісне ставлення до неї, намагання оберігати, примножувати, використовувати у своїй діяльності. Людські дії передусім залежать від потреб, а не від свідомості [15]. Мотив – спонукальна причина дій і вчинків людини. При сформованості мотивів визначається мета (ціль) занять, якою може бути: активний відпочинок, зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості, виконання і здача різних тестів, досягнення спортивних результатів тощо. Але, на думку В. І. Глухова [6], все ж таки визначальним моментом у мотивації є не мотиви, а цілі діяльності і вже потім – відповідні їм мотиви. Відповідно, уміння ставити цілі діяльності, цілі здорового способу життя, бажання досягнути дані цілі є суттєвими характеристиками мотивації. Ціль, таким чином, є невід'ємним компонентом мотивації, що є відображенням якоїсь людської потреби.

У ході анкетування виявилось, що на запитання: «Чи подобаються вам уроки фізичного виховання?» більше сільських хлопців відповіли позитивно по пункту «з великим бажанням йду на уроки фізичного виховання»: 82,64 % хлопців і 72,08 % дівчат сільських та 72,43 % хлопців і 76,95 % дівчат міських шкіл. Привертає увагу той факт, що дівчата сільських ЗОШ частіше, ніж міських, йдуть на уроки фізичного виховання без бажання, а хлопці, навпаки: 2,73 % хлопців і 6,93 % дівчат сільських та 7,00 % хлопців і 3,79 % дівчат міських шкіл (табл. 1; рис. 1).

Заняття фізичною культурою і спортом здійснюються під впливом певних стимулів, спонукань, які виступають у ролі рушійних сил навчальної діяльності учнів. Такими спонукальними силами є потреби, інтереси, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації. Вони утворюють мотиваційну сферу навчальної діяльності. Результати відповіді на питання: «Як Ви оцінюєте свій інтерес до уроку фізичного виховання у школі?» засвідчують, що як хлопці, так і дівчата сільських шкіл значно в більшій кількості відповіли як «дуже великий»: 39,25 % хлопців і 23,17 % дівчат сільських та 31,69 % хлопців і 15,09 % дівчат міських шкіл, а як «великий» – сільські дівчата відповіли з більшим відсотком: 30,69 % дівчат сільських та 21,55 % дівчат міських ЗОШ (табл. 1; рис. 2).

Результати анкетування показали, що інтерес сільських підлітків до фізичного виховання і спорту

високий і дуже високий у 63,31 % хлопців і 53,85 % дівчат, в той час як у школярів міських – 58,85 % у хлопців і 36,64 % у дівчат. Інші вважають свій інтерес як середній, низький, дуже низький, відсутній та негативний і дуже негативний.

Формуванню мотивації у школярів до систематичних занять фізичними вправами, як зазначає Лещенко Г. А., сприяє дотримання таких педагогічних умов: формування в учнів позитивного, ціннісного ставлення до занять фізичними вправами; цілеспрямоване мотивування та стимулювання до активної фізкультурної діяльності; прищеплення інтересу до активної фізкультурної діяльності; озброєння знаннями з фізичної культури та формування вміння самостійно займатися фізичними вправами [16].

У школах задачу формування потреб і мотивів до занять фізичними вправами покликані вирішувати бесіди, лекції з фізичної культури, практичні заняття, масові оздоровчо-спортивні заходи, особистий приклад вчителів, нові (інноваційні) форми і засоби проведення уроків тощо.

При відповіді на питання «З якою метою ви йдете на уроки фізичного виховання?» більшість школярів як міських, так і сільських шкіл не обмежуються однією відповіддю (табл. 1; рис. 3). На перше місце, як у хлопців, так і у дівчат, висувається мотив підвищення своєї фізичної підготовки (56,61 % у хлопців і 54,06 % у дівчат міських, та 59,26 % у хлопців і 49,57 % у дівчат міських шкіл). Привертає на себе увагу той факт, що у сільських хлопців, на відміну від міських, набагато нижчий мотив в прагненні отримати добрі оцінки (28,21 і 40,33 % відповідно). Сільські дівчата, на відміну від міських, на нижчий щабель ставлять прагнення уникнути неприємностей у зв'язку з пропусками занять (11,29 і 19,98 % відповідно), також учні сільської школи проявляють у меншій мірі інтерес до особи вчителя (0,99 % хлопців і 0,59 % дівчат сільських та 2,88 % хлопців і 2,16 % дівчат міських шкіл). Учні сільських ЗОШ стоять трохи нижче за міських в своїх бажаннях мати гарну поставу.

Загалом, учні як міських, так і сільських ЗОШ за основну мету ставили для себе бажання підвищити свою фізичну підготовку. Разом з тим, у сільських хлопців у порівнянні з міськими менше прагнення отримати добрі оцінки, а сільські дівчата, на відміну від міських, при відвідуванні уроків фізичного виховання менше ставлять за мету прагнення уникнути неприємностей у зв'язку з пропусками занять. Слід зауважити, що загальний відсоток обраних мотивів є суттєво нижчий у сільських дітей, ніж у міських, особливо у хлопців: (171,42 % у хлопців і 185,94 % у дівчат сільських шкіл та 195,88 % у хлопців та 198,86 % у дівчат міських шкіл).

Отже, фізична культура, задовольняючи певні потреби людини, стає для неї особистісно значущою, набуває значення цінності, виступає мотивом і метою її діяльності.

Висновки:

Отже, підсумовуючи результати нашого дослідження було встановлено:

1. Дівчата сільських загальноосвітніх шкіл, на відміну від міських, йдуть на уроки фізичного виховання без бажання, а хлопці – навпаки.
2. Інтерес сільських підлітків до фізичного виховання і спорту виділяється як «високий» і «дуже високий».

Таблиця 1

Відношення школярів до уроку фізичного виховання, %

Запитання	Міські ЗОШ		Сільські ЗОШ	
	Хлопці, n=243	Дівчата, n=232	Хлопці, n=507	Дівчата, n=505
Чи подобаються вам уроки фізкультури?				
З великим бажанням йду на уроки ФВ	72,43	76,95	82,64	72,08
Йду на уроки ФВ без особливого бажання	19,75	18,11	13,61	20,99
Йду на уроки ФВ без бажання	7,00	3,79	2,73	6,93
Оцініть ваш інтерес до уроку фізичного виховання у школі				
Дуже великий	31,69	15,09	39,25	23,17
Великий	27,16	21,55	24,06	30,69
Середній	33,33	48,71	29,59	36,24
Низький	5,35	6,90	3,53	3,56
Дуже низький	0,00	1,72	0,59	2,18
Інтерес відсутній	1,23	4,74	1,38	2,57
Відношусь негативно	0,41	0,43	0,99	0,20
Дуже негативно	0,41	0,86	0,39	0,99
З якою метою ви ідете на уроки фізичного виховання				
Прагнення отримати добрі оцінки	40,33	26,29	28,21	24,75
Прагнення уникнути неприємностей у зв'язку з пропусками занять	8,64	19,98	10,26	11,29
Звичка до сумлінного виконання обов'язків	9,47	12,07	5,52	9,70
Бажання підвищити свою фізичну підготовку	59,26	49,57	56,61	54,06
Бажання мати гарну поставу	19,75	36,21	16,57	31,49
Бажання поліпшити своє здоров'я	37,45	41,81	36,69	41,98
Бажання навчитись техніки фізичних вправ	16,87	9,91	16,57	12,08
Інтерес до особи вчителя	2,88	2,16	0,99	0,59
Інші мотиви	1,23	0,86	0	0
Загальний відсоток обраних мотивів	195,88	198,86	171,42	185,94

3. Учні як сільських ЗОШ, так і міських за основну мету ставили для себе бажання підвищити свою фізичну підготовку.

4. Загальний відсоток обраних мотивів є суттєво нижчий у сільських дітей у порівнянні з міськими.

Перспективи подальших розробок з даного напрямку. Одним із завдань подальшого дослідження є розробка педагогічних технологій формування дієвого відношення школярів, зокрема, сільських, до занять фізичними вправами.

Література:

1. Безверхня Г. В. Інформаційні фактори, які впливають на формування мотивації школярів до занять фізичними вправами / Г. В. Безверхня // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів : Видавничий дім «Панорама», 2002. – Вип. 6. – Т. 1. – С. 154–156.
2. Бенедь В. П. Особенности функционального состояния и адаптационных возможностей организма выпускников городских и сельских общеобразовательных школ: автореф. дис. канд. физиол. наук: спец. 03.00.13 «Физиология человека и животных» / В. П. Бенедь. – Кишинев, 1988. – 16 с.
3. Бенедь В. П. Функциональное состояние сердечно-сосудистой и дыхательной системы у выпускников городских и сельских школ / В. П. Бенедь, И. М. Давыденко, М. К. Босый // Возрастные особенности физиоло-

Гордійчук В. І. СТАВЛЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТА МІСЬКИХ УЧНІВ СЕРЕДНІХ ТА СТАРШИХ КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ

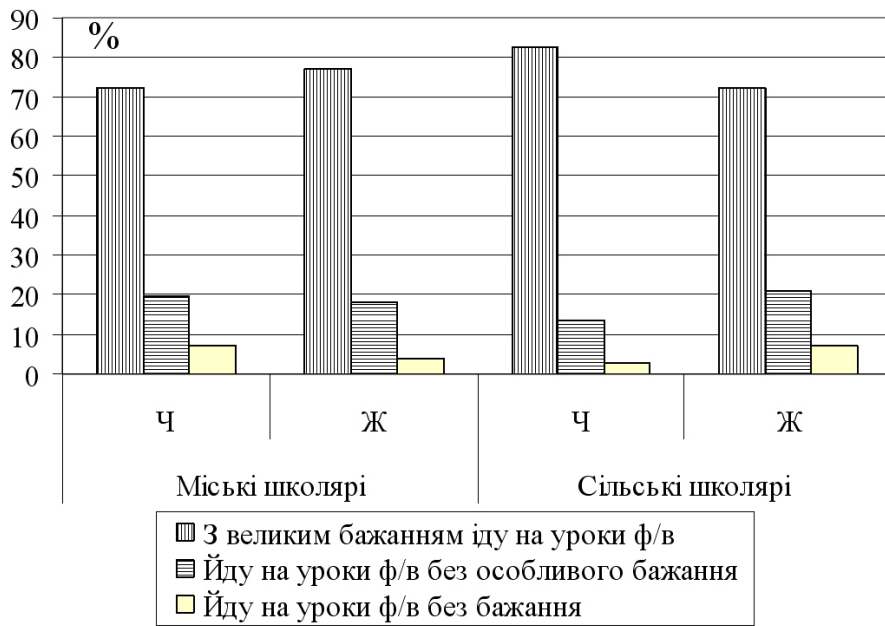

Рис. 1. Відношення школярів до уроку фізичного виховання

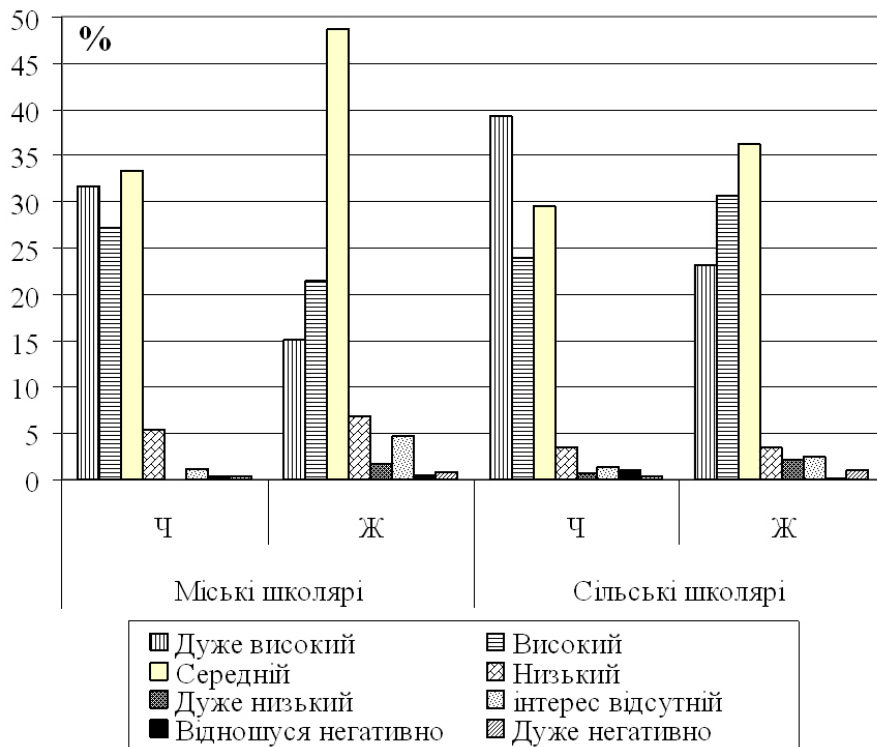

Рис. 2. Інтерес школярів до уроку фізичного виховання

гических систем детей и подростков: тезисы 2 Всесоюзной конференции. – М., 1981. – С. 77–78.

4. Булгаков О. І. Формування дієвого ставлення учнів загальноосвітніх шкіл до занять фіз. культурою, як основи здорового, фізично активного способу життя / О. І. Булгаков, А. С. Бондар, О. І. Кузьменко, А. Х. Дейнеко, Л. К. Гріщенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2009. – № 2. – С. 157–160.

5. Васьков Ю. В. Система фізичного виховання. 5–9 класи / Ю. В. Васьков. – Харків : Ранок, 2009. – 256 с.

6. Глухов В. Физическая культура в формировании здорового образа жизни / В. И. Глухов. – К. : Здоровья, 1989. – 71 с.

7. Горшкова Н. Б. Мотивація школярів до занять фізичною культурою і спортом / Н. Б. Горшкова // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2005. – № 6–7. – С. 130–133.

8. Гунько П. Ставлення студентської молоді до фізичної культури і спорту / П. Гунько // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі ФКІС. – Львів : НФВ «Українські технології», 2003. – Вип. 8. – Т. 3. – С. 83–87.

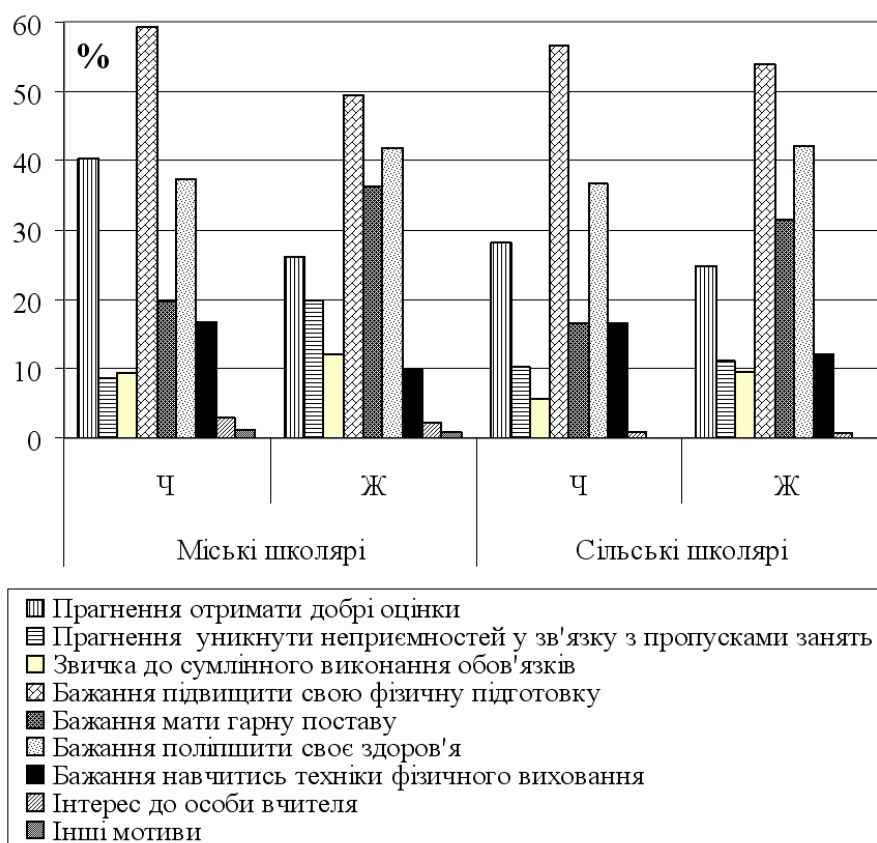

Рис. 3. Мета відвідування уроків фізичного виховання

9. Денисенко Н. Ф. Особливості формування здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл сільської місцевості / Н. Ф. Денисенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія [за ред. проф. С. С. Єрмакова]. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. – № 10. – С. 34–37.

10. Денисенко Н. Ф. Особливості рівня здоров'я, фізичної підготовленості, самопочуття та ведення здорового способу життя в учнів загальноосвітніх шкіл і гімназій / Н. Ф. Денисенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2007. – № 3. – С. 44–46.

11. Завадская Л. И. Динамика умственной и физической работоспособности младших школьников сельской местности западного Казахстана / Л. И. Завадская, А. С. Дияров, Ж. И. Инкарова, С. С. Д. Габдулина // Возрастные особенности физиологических систем детей и подростков: тез. IV Всесоюз. конф. «Физиология развития человека». – М., 1990. – С. 105.

12. Камаев И. А. Социально-гигиенические особенности организации учебного процесса и режима дня старшеклассников лицеев / И. А. Камаев, Л. И. Павлычева, О. Л. Васильева, Л. Н. Коптева. – 2003. – № 2. – С. 45–46.

13. Круцевич Т. Ю. Ставлення студенток до предмету «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах / Т. Ю. Круцевич, О. В. Нестеренко // Спортивний вісник придніпров'я, 2004. – № 7. – С. 57–59.

14. Лавникович В. С. Возрастная динамика показателей физической подготовленности младших школьников сельской местности: тез. IV Всесоюз. конф. / В. С. Лавникович, П. И. Новицкий // Физическое воспитание и школьная гигиена. – М., 1991. – Ч. I. – С. 86.

15. Леонтьев А. Н. Мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев. – М., 1972. – 39 с.

16. Лещенко Г. А. Формування позитивної мотивації школярів до систематичних занять фізичними вправами: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.09. / Г. А. Лещенко. – Кривий Ріг, 2002. – 18 с.

17. Мальцев А. А. Изучение мотивации к занятиям физической культурой и спортом юношей 10–11 классов с целью оптимизации процесса физической подготовки в начальный период обучения / А. А. Мальцев, Ю. А. Бородин // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – Харків, 2002. – № 19. – С. 88–98.

18. Митчик О. П. Індивідуалізація фізичного виховання підлітків у загальноосвітній школі: автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / О. П. Митчик // Львівський держ. ін-т фіз. культури. – Львів, 2002. – 19 с.

19. Сутула В. О. Формування фізичної культури особистості – стратегічне завдання фізкультурної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В. О. Сутула // Освіта України. – 2009. – № 3–4.

20. Цюпак Ю. Вплив просвітницької та пропагандистської роботи на рухову активність молодших школярів сільських шкіл / Ю. Цюпак, Т. Цюпак // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві:

зб. наук. пр. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 2. – 312 с.

21. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання / Б. М. Шиян. – Т. : Богдан, 2003. – Ч. 1. – 272 с.